

АНТИМОНОПОЛЬНИЙ КОМІТЕТ УКРАЇНИ

АДМІНІСТРАТИВНА КОЛЕГІЯ ХАРКІВСЬКОГО ОБЛАСНОГО ТЕРИТОРІАЛЬНОГО ВІДДІЛЕННЯ РЕКОМЕНДАЦІЇ

19.03.2019 № 11 - рк/к

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО
«ХАРКІВОБЛЕНЕРГО»

61037, м. Харків, вул. Плеханівська, 149

Щодо вжиття заходів
для усунення причин та умов
виникнення порушення законодавства
про захист економічної конкуренції

У ході здійснення державного контролю за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції встановлено наступне.

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «ХАРКІВОБЛЕНЕРГО» є юридичною особою, має самостійний баланс і розрахунковий рахунок. Місцезнаходження: 61037, м. Харків, вул. Плеханівська, 149. Ідентифікаційний код – 00131954 (надалі – АТ «Харківобленерго»).

Основним видом діяльності АТ «Харківобленерго» є розподілення електроенергії (код КВЕД 35.13).

Отже, у розумінні статті 1 Закону України «Про захист економічної конкуренції» АТ «Харківобленерго» є суб'єктом господарювання.

Відповідно до статті 1 Закону України «Про природні монополії» природна монополія – стан товарного ринку, при якому задоволення попиту на цьому ринку є більш ефективним за умови відсутності конкуренції внаслідок технологічних особливостей виробництва (у зв'язку з істотним зменшенням витрат на виробництво на одиницю товару в міру збільшення обсягів виробництва), а товари (послуги), що виробляються суб'єктами природних монополій, не можуть бути замінені у споживанні іншими товарами (послугами), у зв'язку з чим попит на цьому товарному ринку менше залежить від зміни цін на ці товари (послуги), ніж попит на інші товари (послуги).

Відповідно до частини першої статті 5 Закону України «Про природні монополії» розподіл електричної енергії (передача електричної енергії місцевими (локальними) електромережами відноситься до сфери діяльності суб'єктів природних монополій.

Згідно з частиною першою статті 7 закону України «Про природні монополії» діяльність суб'єктів природних монополій у сферах, визначених у статті 5 цього

Закону, а також діяльність суб'єктів господарювання на суміжних ринках підлягає ліцензуванню відповідно до закону.

Відповідно до постанови Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики та комунальних послуг, від 16.11.2018 № 1446 АТ «Харківобленерго» видано ліцензію на право провадження господарської діяльності з розподілу електричної енергії.

У розумінні абзацу четвертого частини першої статті 1 Закону України «Про природні монополії» АТ «Харківобленерго» є суб'єктом природних монополій.

Основні умови діяльності учасників ринку електричної енергії та взаємовідносин між ними врегульовані Законом України «Про ринок електричної енергії», Кодексом систем розподілу, затвердженого постановою Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг від 14.03.2018 № 310, Правилами роздрібного ринку електричної енергії, затверджених постановою Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг від 14.03.2018 № 312 (надалі – Правила роздрібного ринку), Ліцензійними умовами провадження господарської діяльності з розподілу електричної енергії, затвердженими постановою Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг від 27.12.2017 № 1470 (надалі – Ліцензійні умови), Законом України «Про природні монополії» та іншими нормативно-правовими актами.

Відповідно до пункту 58 частини першої статті 1 Закону України «Про ринок електричної енергії» оператор системи розподілу – юридична особа, відповідальна за безпечну, надійну та ефективну експлуатацію, технічне обслуговування та розвиток системи розподілу і забезпечення довгострокової спроможності системи розподілу щодо задоволення обґрунтованого попиту на розподіл електричної енергії з урахуванням вимог щодо охорони навколишнього природного середовища та забезпечення енергоефективності.

Отже, у розумінні статті 1 Закону України «Про ринок електричної енергії» АТ «Харківобленерго» є оператором системи розподілу.

Відповідно до Методики визначення монопольного (домінуючого) становища суб'єктів господарювання на ринку, затвердженої розпорядженням Антимонопольного комітету України від 05.03.2002 № 49-р, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України від 01.04.2002 № 317/6605 (надалі – Методика), з урахуванням пункту 2.2 Методики, встановлено наступне.

Об'єктами аналізу є:

- послуги з розподілу електричної енергії (надалі – Послуги);
- оператор системи розподілу - АТ «Харківобленерго».

Споживачами Послуг є електропостачальники за вільними цінами.

Згідно з Методикою товарні межі ринку визначаються шляхом формування групи взаємозамінних товарів (товарних груп), у межах якої споживач за звичайних умов може легко перейти від споживання одного товару до споживання іншого.

Відповідно до пункту 78 частини першої статті 1 Закону України «Про ринок електричної енергії» розподіл електричної енергії – транспортування електричної енергії від електроустановок виробників електричної енергії або електроустановок оператора системи передачі мережами оператора системи розподілу, крім постачання електричної енергії.

Пункт 30 частини першої статті 30 Закону України «Про ринок електричної енергії» визначає, що електропостачальником є суб'єкт господарювання, який здійснює продаж електричної енергії за договором постачання електричної енергії споживачу.

Відповідно до пункту 2.1.14 Правил роздрібного ринку оператор системи не має права відмовити електропостачальнику, який звертається щодо укладення договору електропостачальника про надання послуг з розподілу (передачі) електричної енергії споживачам, електроустановки яких приєднані до електричних мереж на території здійснення діяльності відповідного оператора системи.

Враховуючи, що ринок Послуг перебуває у стані природної монополії, ці послуги не мають товарів-замінників.

Таким чином, товарними межами ринку є Послуги.

Відповідно до вимог Методики територіальні межі ринку визначаються шляхом встановлення мінімальної території, за межами якої з точки зору споживача придбання товарів є неможливим або недоцільним.

Відповідно до пункту 1.3 Ліцензійних умов місце провадження господарської діяльності – територія (або частина території) адміністративно-територіальної одиниці, де розташована система розподілу електричної енергії, що перебуває у власності, господарському віданні (щодо державного або комунального майна) або в управлінні на підставі договору управління активами, укладеного з Національним агентством України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів, здобувача ліцензії (ліцензіата), та електричні мережі інших власників, які приєднані до мереж здобувача ліцензії (ліцензіата) (з якими укладені відповідні договори згідно із законодавством), які не мають ліцензії на розподіл електричної енергії, яку здобувач ліцензії (ліцензіат) зазначив у документах, що додаються до заяви про отримання ліцензії (з урахуванням змін до документів, поданих ліцензіатом в установленому цими Ліцензійними умовами порядку). Якщо на території адміністративно-територіальної одиниці розташовані системи розподілу електричної енергії інших ліцензіатів з розподілу електричної енергії, то місце провадження діяльності кожного з цих ліцензіатів визначається відповідно до території розташування системи розподілу електричної енергії, що перебуває у власності, господарському віданні (щодо державного або комунального майна) або в управлінні на підставі договору управління активами, укладеного з Національним агентством України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів, ліцензіата, та електричних мереж інших власників, які приєднані до мереж цього ліцензіата (з якими укладені відповідні договори згідно із законодавством).

Отже, територіальними межами ринку Послуг є територія Харківської області в межах розташування системи розподілу електричної енергії, що перебуває у

власності або господарському відданні (щодо державного або комунального майна) АТ «Харківобленерго», та електричних мереж інших власників, які приєднані до мереж ліцензіата (з якими укладені відповідні договори згідно із законодавством).

АТ «Харківобленерго» в визначених територіальних межах не має конкурентів на ринку Послуг, отже споживачі, електроустановки яких приєднані до системи розподілу електричної енергії АТ «Харківобленерго», не мають можливості отримувати такі послуги від інших ліцензіатів.

Відповідно до Методики часові межі ринку визначаються як проміжок часу, протягом якого відповідна сукупність товарно-грошових відносин між продавцями (постачальниками, виробниками) і споживачами утворює ринок із сталою структурою.

Часовими межами ринку Послуг визначено 2018 рік.

В зазначений період структура вказаного ринку не змінювалась.

Враховуючи викладене, відповідно до частини першої статті 12 Закону України «Про захист економічної конкуренції» АТ «Харківобленерго» має ознаки монопольного (домінуючого) становища на ринку Послуг у визначених територіальних межах, оскільки на цьому ринку у нього немає жодного конкурента.

Відповідно до пункту 2.1.15 Правил роздрібного ринку договір електропостачальника про надання послуг з розподілу електричної енергії є публічним договором приєднання, розробляється оператором системи на основі додатка 4 до цих Правил, оприлюднюється на офіційному веб-сайті оператора системи та укладається шляхом надання електропостачальником заяви-приєднання. Датою початку дії зазначеного договору є наступний робочий день від дня отримання оператором системи заяви-приєднання електропостачальника щодо укладення такого договору.

Договір електропостачальника про надання послуг з розподілу електричної енергії розроблений АТ «Харківобленерго» на основі додатка 4 до Правил роздрібного ринку та оприлюднений на сайті АТ «Харківобленерго» за посиланням https://www.oblenergo.kharkov.ua/nm_contract_electricity_supplier.

У разі укладання договору електропостачальника про надання послуг з розподілу електричної енергії електропостачальник за вільними цінами подає електропередавальній організації на погодження, зокрема: повідомлення на заявлений обсяг купівлі електричної енергії електропостачальника на Оптовому ринку електричної енергії України та додатки до нього, що передбачено договором електропостачальника про надання послуг з розподілу електричної енергії, розробленим АТ «Харківобленерго».

Повідомлення розглядаються, підписуються електропередавальною організацією та передаються електропостачальникам (або повертаються електропостачальникам із зауваженнями) протягом трьох робочих днів з дня їх отримання.

Крім цього, АТ «Харківобленерго» зобов'язане передавати до ДП «Енергоринок» реєстри погоджених та зареєстрованих в товаристві

повідомлень на заявлений обсяг купівлі електричної енергії електропостачальника на Оптовому ринку електричної енергії України.

У ході аналізу інформації, наданої АТ «Харківобленерго» листом від 08.01.2019 № 01-31/361 (вх. від 10.01.2019 № 178), протягом 2018 року встановлені випадки непогодження АТ «Харківобленерго» повідомлень на заявлений обсяг купівлі електричної енергії електропостачальника на Оптовому ринку електричної енергії України у встановлені строки.

Такі випадки непогодження АТ «Харківобленерго» повідомлень на заявлений обсяг купівлі електричної енергії у встановлені строки мали місце у червні 2018 року відносно ТОВ «Малинівський склозавод» та ТОВ «Енергосервіс Плюс», у липні та вересні 2018 року відносно ПрАТ «Поез-Кернел Груп», ТОВ «Трістар Енергія», ТОВ «Енергоінвестпроект», у листопаді 2018 року відносно ТОВ «Торговельний Дім «Енергостіл».

Такі повідомлення на заявлений обсяг купівлі електричної енергії були погоджені АТ «Харківобленерго» після спливу строку, визначеного законодавством (затягування до 2 днів).

За інформацією АТ «Харківобленерго», наданою листом від 19.02.2019 № 01-31/2047 (вх. від 22.02.2019 № 1301) непогодження АТ «Харківобленерго» повідомлень на заявлений обсяг купівлі електричної енергії у червні 2018 року відносно ТОВ «Малинівський склозавод» та ТОВ «Енергосервіс Плюс», у липні та вересні 2018 року відносно ПрАТ «Поез-Кернел Груп», ТОВ «Трістар Енергія», ТОВ «Енергоінвестпроект», у листопаді 2018 року відносно ТОВ «Торговельний Дім «Енергостіл» «...обумовлене збільшенням виробничого навантаження на працівників товариства через впровадження змін, визначених Законом України «Про ринок електричної енергії», прийняття якого забезпечило виконання зобов'язань України щодо імплементації первинного законодавства відповідно до вимог «Третього пакету» енергетичного законодавства ЄС» (мова оригіналу).

Проте, дані пояснення не можуть бути взяті до уваги, виходячи з вищевказаних норм чинного законодавства.

Непогодження АТ «Харківобленерго» повідомлень на заявлений обсяг купівлі електричної енергії електропостачальника на Оптовому ринку електричної енергії України у встановлені строки може призвести до невнесення повідомлення до реєстру погоджених та зареєстрованих в товаристві повідомлень на заявлений обсяг купівлі електричної енергії.

Окрім цього, як зазначили самі електропостачальники, зокрема, ТОВ «Малинівський склозавод» листом від 25.02.2019 № б/н (вх. від 26.02.2019 № 1509) «У випадку непогодження АТ «Харківобленерго» повідомлень на заявлений обсяг купівлі електричної енергії на Оптовому ринку електричної енергії України у встановлені строки, суб'єкт господарювання лишається права купівлі електричної енергії на Оптовому ринку електричної енергії України у період непогодження повідомлення, що автоматично призведе до призупинення дії договору з АТ «Харківобленерго» на передачу електроенергії» (мова оригіналу).

Відтак без внесення повідомлень електропостачальника у реєстр, електропостачальник не зможе здійснити закупівлю електричної енергії для постачання своїм споживачам, що, як наслідок, може призвести до порушення

інтересів електропостачальника та відповідно до втрати його споживачів.

Відсутність споживачів у електропостачальника може призвести до неможливості здійснення господарської діяльності на ринку постачання електричної енергії, а отже, до усунення електропостачальника з ринку постачання електричної енергії за вільними цінами.

Відповідно до абзацу 2 пункту 2.1.17 Правил роздрібного ринку, підпункту 2.1 пункту 2 договору електропостачальника про надання послуг з розподілу електричної енергії оператор системи розподілу забезпечує недискримінаційний доступ електропостачальника до мереж оператора системи.

Згідно з підпунктом 13 пункту 2.2 Ліцензійних умов ліцензіат повинен укладати договори, які є обов'язковими для здійснення ліцензованої діяльності, та виконувати умови цих договорів.

За відсутності конкуренції на ринку послуг з розподілу електричної енергії на території Харківської області (включаючи м. Харків) електропостачальники за вільними цінами не мають альтернативних джерел придбання зазначених послуг.

В той час, коли АТ «Харківобленерго» є єдиним торговельним партнером, стосунків з яким неможливо уникнути, його експлуатуюча поведінка завдає шкоду інтересам електропостачальників за вільними цінами, слабка позиція яких використовується на власну користь через відсутність альтернативних джерел отримання Послуг.

Дії АТ «Харківобленерго», які полягали у непогодженні електропостачальникам повідомлень на заявлений обсяг купівлі електричної енергії на Оптовому ринку електричної енергії України у встановлені строки, були б неможливими за умов існування значної конкуренції на ринку послуг з розподілу електричної енергії.

Враховуючи наведене, дії АТ «Харківобленерго», які полягали у непогодженні електропостачальникам повідомлень на заявлений обсяг купівлі електричної енергії на Оптовому ринку електричної енергії України у встановлені строки, містять ознаки порушення законодавства про захист економічної конкуренції, передбаченого частиною першою статті 13, пунктом 2 статті 50 Закону України «Про захист економічної конкуренції», у вигляді зловживання монопольним (домінуючим) становищем на ринку, а саме дії, що можуть призвести до ущемлення інтересів споживачів, які були б неможливими за умов існування значної конкуренції на ринку послуг з розподілу електричної енергії в межах території Харківської області, на якій розташовані належні АТ «Харківобленерго» електричні мережі.

Враховуючи викладене, керуючись статтею 46 Закону України «Про захист економічної конкуренції», адміністративна колегія Харківського обласного територіального відділення Антимонопольного комітету України надає АКЦІОНЕРНОМУ ТОВАРИСТВУ «ХАРКІВОБЛЕНЕРГО» (ідентифікаційний код – 00131954) такі

РЕКОМЕНДАЦІЇ:

Вжити заходів для усунення причин та умов виникнення порушення законодавства про захист економічної конкуренції, яке полягало у непогодженні

електропостачальникам повідомлень на заявлений обсяг купівлі електричної енергії на Оптовому ринку електричної енергії України у встановлені строки, містить ознаки порушення законодавства про захист економічної конкуренції, передбаченого частиною першою статті 13, пунктом 2 статті 50 Закону України «Про захист економічної конкуренції», у вигляді зловживання монопольним (домінуючим) становищем на ринку, а саме дії, що можуть призвести до ущемлення інтересів споживачів, які були б неможливими за умов існування значної конкуренції на ринку послуг з розподілу електричної енергії в межах території Харківської області, на якій розташовані належні АТ «Харківобленерго» електричні мережі.

Про виконання рекомендацій повідомити територіальне відділення в **10-денний термін** з дня їх отримання.

Звертаємо увагу, що згідно з частиною другою статті 46 Закону України «Про захист економічної конкуренції» рекомендації органів Антимонопольного комітету України підлягають обов'язковому розгляду органами чи особами, яким вони надані.

Крім того, відповідно до частини третьої статті 46 вищезазначеного Закону, за умови виконання положень рекомендацій у разі, якщо порушення не призвело до суттєвого обмеження чи спотворення конкуренції, не завдало значних збитків окремим особам чи суспільству та вжито відповідних заходів для усунення наслідків порушення, провадження у справі про порушення законодавства про захист економічної конкуренції закривається.

Голова колегії

Члени колегії

Гейда І.О.

Бугаєв А.М.

Трегубець Н.О.

Приймак Є.Б.

Аврамова С.П.

Тевелєва Ю.В.

Виконавець
Секретар

Щербина Р.Ю.
Шпунт В.В.